

πολιτισμός

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Αναδιφώντας το χθες Το Ρέθυμνο του Παντελή Πρεβελάκη

Λογοτεχνικός περίπατος στον τόπο και στον χρόνο της μικρής και συμμαζεμένης πολιτείας

Μια διαφορετική ξενάγηση-περιήγηση θα πραγματοποιήσουμε αυτό το μήνα με τα μέλη της ομάδας «Βιβλίο, τσάι και συμπάθεια» του Β' Κέντρου Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων Ρεθύμνου. Πρόκειται για μια θεματική ομάδα που ασχολείται με την ανάγνωση βιβλίων (υπάρχουν και τέτοιες!) και εμπνέεται από τα ίδια τα μέλη της, συχνά συνταξιούχους εκπαιδευτικούς. Αυτή τη φορά το βιβλίο που θα διαβάσουν θα είναι το «ευαγγέλιο» του Ρεθύμνου, δηλαδή «Το χρονικό μιας πολιτείας» του Παντελή Πρεβελάκη. Εγώ καλούμαι με τη σειρά μου να «ζωντανέψω» το ανάγνωσμα αυτό με έναν λογοτεχνικό περίπατο στους τόπους που ενέπνευσαν τον συμπολίτη συγγραφέα να το γράψει. Αυτό θα γίνει με μια περιήγηση είκοσι περίπου στάσεων, που θα ξεκινήσει από την πλα-

τεία του Άγνωστου Στρατιώτη και θα καταλήξει στην αίθουσα εκδηλώσεων του Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Ρεθύμνης, που είναι ο συνδιοργανωτής της περιήγησης. Έτσι, με τη βοήθεια της προβολής που θα ακολουθήσει εκεί, θα έχουμε την ευκαιρία, χρησιμοποιώντας ιστορικές φωτογραφίες, και να μεταφερθούμε όχι μόνο στον τόπο αλλά και στον χρόνο συγγραφής της μυθιστορίας, πραγματοποιώντας άλλες ογδόντα περίπου στάσεις. Στα σημειώματα που θα ακολουθήσουν στο «Αναδιφώντας το χθες» θα προσπαθήσουμε να δώσουμε τις κυριότερες από αυτές τις χωροχρονικές στάσεις. Εξυπακούεται ότι, όπως και σε κάθε άλλη ξενάγηση που έχουμε πραγματοποιήσει, η συμμετοχή σ' αυτήν κάθε ενδιαφερόμενου είναι όχι μόνο αποδεκτή αλλά και ευκατά.

Ξεκινούμε μ' ένα σύντομο φωτογραφικό βιογραφικό σημείωμα. Ο Παντελής Πρεβελάκης γεννήθηκε στις 18 Φεβρουαρίου 1909 στο Ρέθυμνο και πέθανε στην Εκάλη στις 15 Μαρτίου 1986.

Γονείς του ήταν ο Γεώργιος Πρεβελάκης, δικαστικός υπάλληλος και Γενικός Γραμματέας του Γυμναστικού Συλλόγου Ρεθύμνης, και η Ειρήνη Φραγκιάδου. Κατοικούσαν στην οδό Πριγκίπισσας Σοφίας, τότε (σημερα λεωφόρος Παύλου Κουτουριώτη, στο σωζόμενο κτήριο με τον αριθμό 56).

Ήταν το δεύτερο από τα τρία αγόρια της οικογένειας. Τα άλλα δύο ήταν ο Νίκος, μετέπειτα αναλογιστής, και ο ιστορικός Ελευθέριος Πρεβελάκης (η οικογενειακή φωτογραφία είναι του έτους 1925).

Φοίτησε στο ιδιωτικό Νηπιαγωγείο και στη συνέχεια στο Δημοτικό Σχολείο της Αμαλίας Μανουσάκη-Ζαννιδάκη (στη φωτογραφία τρίτος από αριστερά και δε-

ξιά ο αδελφός του Νίκος. Την διέσωσε ο μακαρίτης συμβολαιογράφος Σπύρος Λίτινας, που είναι το αγοράκι με τα σκουρόχρωμα ρούχα).

Συνέχισε τις σπουδές του στο Γυμνάσιο Αρρένων, που τότε στεγαζόταν ανατολικά του μητροπολιτικού ναού των Εισοδίων της Θεοτόκου, και αποφοίτη-

σε το 1926 (στην αποχαιρετιστήρια φωτογραφία είναι καθισμένος μπροστά από τον συγγενή του γυμνασιάρχη Μιχαήλ Πρεβελάκη).

Εδώ έχει φωτογραφηθεί ως μαθητής Δ' τάξης του Γυμνασίου, στις 13-12-1923, μπροστά στο κατάστημα του Ιωάννη Κούνουπα, ο οποίος εόρταζε πανηγυρικά την ονομαστική εορτή του Ελευθερίου Βενιζέλου. Βρίσκεται στο δεξιό άκρο μπροστά, με τον αδελφό του Νίκο στα αριστερά του.

Αγαπημένος του φίλος υπήρξε ο συμμαθητής του Στέλιος Αγγελιάδης (1908-1984), αδελφός του γιατρού Γιώργου Αγγελιάδου.

Ήταν ένα ενεργητικό παιδί, τόσο στα γράμματα όσο και στον αθλητισμό. Συμμετείχε επί σειρά ετών στην ποδοσφαιρική ομάδα του Γυμνασίου Αρρέ-

νων (στη φωτογραφία της 25ης-3ου-1923, την οποία διέσωσε ο Μανός Αστρινός, διακρίνεται στην πάνω σειρά, δεύτερος από αριστερά).

Συμμετείχε επίσης ως συντάκτης (και από τη θέση του αρχισυντάκτη από το 1924) στο πρωτοποριακό για το Ρέθυμνο περιοδικό «Αθηνά» (15-12-1923 μέχρι 24-10-1924) με το ψευδώνυμο Αποσπερίτης (τη συνεισφορά του σ' αυτό έχει παρουσιάσει ο φιλόλογος Γιώργος Φραγκιάδης).

Εκτός από το Ρέθυμνο, συνδέθηκε ιδιαίτερα και με το χωριό Πηγή, όπου φιλοξενούνταν συχνά στο σπίτι της αδερφής του πατέρα του. Ήταν η «Θεία-Ρουσάκη» του μεταγενέστερου μυθιστορημάτος του

«Ο ήλιος του θανάτου», που γυρίστηκε και σε κινηματογραφική ταινία. Στη φωτογραφία ο Κώστας Ξεξάκης τον καλωσορίζει στην Πηγή το 1966, κατά την τελετή ανακήρυξής του σε επίτιμο δημότη.

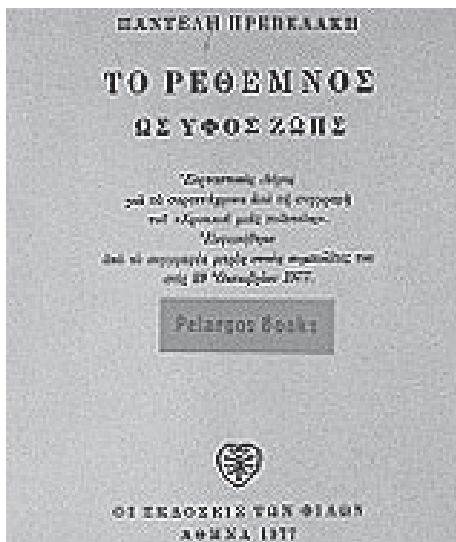
Συνδέθηκε ιδιαίτερα με τον λόφο του Εβλιγιά, όπως φαίνεται και από «Το χρονικό μιας πολιτείας», γι' αυτό και πρωταγωνίστησε στη δημιουργία του Καλλιτεχνικού Σταθμού Ρεθύμνου ως καθηγητής της Σχολής Καλών Τεχνών (η φωτογραφία απθανατίζει τα εγκαίνια του Σταθμού στις 30-10-1977. Διακρίνονται επίσης ο Γεώργιος Μαύρος της Ένωσης Κέντρου και ο Δημήτρης Μοάτσος).

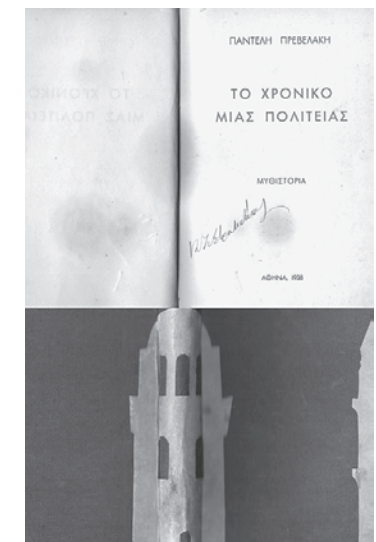
Πέντε χρόνια μετά τον θάνατό του, στις 25 Οκτωβρίου 1991 τα οστά του μεταφέρθηκαν και τάφηκαν στην πατρώα γη, στον λόφο του Εβλιγιά, στα πλαίσια του Ζ' Κρητολογικού Συνεδρίου, κάτω από τη «Σκεπτόμενη Κόρη».

Πλην της «Σκεπτόμενης Κόρης», το Ρέθυμνο φιλοξενεί μπροστά στο Δημαρχείο του τον ανδριάντα του, έργο και αυτό του κουμπάρου του γλύπτη Γιάννη Παπά (1913-2005).

Ο Παντελής Πρεβελάκης τίμησε πολύ το Ρέθυμνο κι εκείνο του ανταπέδωσε απλόχερα την τιμή αυτή που του έκανε. Ένας ακόμα ύμνος του προς τη γενέθλια πόλη υπήρξε η διάλεξη «Το Ρέθυμνο ως ύψος ζωής» που έδωσε με την ευκαιρία των σαραντάχρονων από την συγγραφή του «Χρονικού».

Το «Χρονικό μιας πολιτείας» έχει σημειώσει αλληπάλληλες εκδόσεις σε πολλές γλώσσες, από το 1938 που πρωτοκυκλοφόρησε. Διατηρώ στη βιβλιοθήκη μου την πρώτη αυτή έκδοση, προερχόμενη από την βιβλιοθήκη του πατέρα μου, την οποία και έχω βιβλιοδετήσει ο ίδιος. Απ' αυτή την έκδοση προέρχονται τα αποσπάσματα που θα χρησιμοποιηθούν στην ξενάγηση και στην προβολή. Να σημειωθεί ότι την εκδοχή εκείνη ο Π. Πρεβελάκης αναθεώρησε στη συνέχεια, για λόγους που δεν είναι του παρόντος να αναφερθούν. Όμως είναι σίγουρα αυθεντικότερη των μεταγενέστερων εκδόσεων.

Θα σταματήσουμε όμως σήμερα εδώ, για να συνεχίσουμε μια από τις επόμενες ημέρες με μερικές από τις κυριότερες τοπικές στάσεις που θα πραγματοποιήσουμε στην ξενάγησή μας. Για την ώρα ας απολαύσουμε την πανοραμική φωτογραφία του τέλους της στήλης, που απεικονίζει το Ρέθυμνο μια δεκαετία ακριβώς πριν από τη συγγραφή του «Χρονικού».

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής-ερευνητής-συγγραφέας stharris@yahoo.gr

